

TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK**

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

„RIK-U” Kft.

Ungvár

2020

УДК (ЕТО): 911.3(4-11)(4-191.2)
T– 32

A kétkötetes kiadvány a Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán 2020. március 26–27-re tervezett, de a koronavírus-járvány miatt bevezetett karantén következtében elhalasztott *Társadalomföldrajzi folyamatok Kelet-Közép-Európában: problémák, tendenciák, irányzatok* című nemzetközi földrajzi konferenciára beküldött előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Földtudományi és Turizmus Tanszéke közreműködésével.

Szerkesztőbizottság: *Berghauer Sándor, Dávid Lóránt Dénes, Dnyisztrjanszkij Miroslav, Fodor Gyula, Gergely Livia, Gönczy Sándor, Izsák Tibor, Mocá Andrij, Molnár D. István, Molnár József, Nagy Tibor, Oláh Natália, Papp Géza, Sass Enikő, Sesuka Halina, Tóth Attila, Vince Tímea, Virván Olga*

Műszaki szerkesztés: *Dobos Sándor*

Tördelés: *Dobos Sándor, Tótin Viktória, Vezsdel László*

Korrektúra: *Kordonec Oleksandr, Pusztai-Tárczy Beatrix, Sin Edina, Vrabely Tamás*

Borítóterv: *Molnár D. István*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A kötetben található tanulmányokat
a nemzetközi földrajzi konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A kiadvány tartalmát az „Unicheck”
online plágium-ellenőrző program segítségével ellenőriztük.

**A konferenciát és a kiadvány megjelenését
Magyarország kormánya, továbbá a Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatta:**

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7868-12-4
ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© A szerzők, 2020
© A szerkesztőbizottság, 2020
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2020

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. Ф. РАКОЦІ ІІ

**СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ**

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

ТОВ «РІК-У»

Ужгород

2020

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)
Т– 32

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції *Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями*, яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з кафедрою географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

Редакційна колегія: *Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування: *Олександр Добош*

Верстка: *Вікторія Товтін, Ласло Веждел, Олександр Добош*

Коректура: *Беатрікс Пустой-Гарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врбель*

Обкладинка: *Стефан Молнар Д.*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

Матеріали видання рецензовані Науковою радою міжнародної наукової географічної конференції.

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Матеріали збірника були перевірені на наявність збігів і запозичень сервісом «Unicheck».

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини й Інституту національних стратегічних досліджень:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Євген Станішевський

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (Т. 2)

© Автори, 2020

© Редакційна колегія, 2020

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 2020

FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN
COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

**HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS**

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

“RIK-U” LLC
Uzhhorod
2020

УДК (UDC): 911.3(4-11)(4-191.2)
T- 32

The two-volume publication contains the speeches submitted for the international geographical conference under the title *Human geographical processes in East Central Europe: problems, tendencies and trends* that was to be held in Berehove, at Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education on 26–27 March 2020, but was postponed due to the quarantine preventive measures introduced as a result of coronavirus epidemic.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with the Department of Geography and Tourism

Editorial Board: *Sándor Berghauer, Lóránt Dénes Dávid, Myroslav Dnistrians'kiy, Gyula Fodor, Lívia Gergely, Sándor Gönczy, Tibor Izsák, Andriy Motsa, István Molnár D., József Molnár, Tibor Nagy, Natália Oláh, Géza Papp, Enikő Sass, Halyna Shchuka, Attila Tóth, Tímea Vince, Olga Virván*

Technical editing: *Sándor Dobos*

Page proof: *László Vezsdel, Sándor Dobos, Viktória Tótin*

Proof-reading: *Beatrix Puztai-Tárczy, Edina Sin, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrabely*

Cover design: *István Molnár D.*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

The research papers of the volume were proofread by the Scientific Council of the international geographical conference.

Authors are responsible for the content of the research papers.

The content of the research papers was checked by Unicheck Plagiarism Checker Service and Plugin.

**The conference and the publication of the research papers
sponsored by the government of Hungary and the Research Institute for National Strategy:**

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
Gagarin Street 36, 88 000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© Authors, 2020

© Editorial Board, 2020

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2020

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

1. KÖTET / ТОМ 1 / VOLUME 1

ELŐSZÓ	23
ПЕРЕДМОВА.....	24
PREFACE	25
ПЕРЕДМОВА.....	26
ELŐSZÓ	27
PREFACE	28
<i>Plenáris előadások / Пленарні доповіді / Plenary Presentations</i>	<i>29</i>
Маруняк Є. О.: РЕГІОНАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ПОШУК БАЛАНСУ	31
Мезенцев К. – Проватар Н.: НЕОДНОЗНАЧНІ ПРИМІСЬКІ ПРОСТОРИ: РОЗШИРЕННЯ ЧИ ЗВУЖЕННЯ ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИК?	41
Руденко Л. Г. – Дронова О. Л.: ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ І ЗАВДАННЯ ГЕОГРАФІЇ	47
<i>Népesség- és társadalomföldrajz / Географія населення та соціальна географія / Population and Social Geography</i>	<i>53</i>
Bagdi, Róbert: ETHNIC MINORITIES AND THEIR LANGUAGE IN HUNGARIAN COUNTY SEATS – THE CENSUS OF 2011	55
Berki, Márton – Sivadó, Brigitta: SECULARIZATION OR A RELIGIOUS REVIVAL? – RELIGIOSITY IN DUNAÚJVÁROS AND KAZINCBARCIKA DURING AND AFTER SOCIALISM.....	65
Dancs György: DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGON AZ 1831-ES KOLERAJÁRVÁNY IDEJÉN.....	73

<i>Дністрянський М. С.:</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ ЗАСЕЛЕННЯ ГИРСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ.....	83
<i>Dusek Tamás:</i> AZ OKOSVÁROSOK KOMPLEX MUTATÓSZÁMAINAK TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI.....	91
<i>Egri Zoltán – Uzzoli Annamária:</i> AZ EGÉSZSÉGEGYENLŐTLENSÉGEK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI EGYENLŐTLENSÉGEKKEL MAGYARORSZÁGON.....	99
<i>Fabula, Szabolcs – Ilcsikné Makra, Zsófia – Pál, Viktor – Lados, Gábor – Boros, Lajos:</i> MIGRATION INTENTIONS AND MOTIVES OF HEALTH WORKERS AND MEDICAL STUDENTS – A COUNTRY CASE STUDY FROM HUNGARY	107
<i>Гукалова І. В.:</i> ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ОСМИСЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	115
<i>Гаврилюк О.:</i> СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ У РАДЯНСЬКОМУ РОЗПОДІЛІ ЖИТЛА – ВІД СТАЛІНІЗМУ ДО РОЗВИНЕНОГО СОЦІАЛІЗМУ. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВОЇ РОБОТИ У МІСТІ ДНІПРО [ЕКС ДНІПРОПЕТРОВСЬК], УКРАЇНА	123
<i>Лейберюк О. М.:</i> МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОСТОРОВИХ БАЗ ДАНИХ ДЕМОГРАФІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НАСЕЛЕННЯ.....	133
<i>Molnár D. István:</i> A KÖZIGAZGATÁSI TÉRFELOSZTÁS VÁLTOZÁSAI KÁRPÁTALJÁN UKRAJNA FÜGGETLENNÉ VÁLÁSÁT KÖVETŐEN.....	139
<i>Molnár József:</i> MÓDSZEREK A NÉPESSÉG ELHELYEZKEDÉSE, ILLETVE A NÉPSŰRŰSÉG TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSÁRA – KÁRPÁTALJA PÉLDÁJÁN.....	147
<i>Obádovics Csilla:</i> NÉPESEDÉSI FOLYAMATOK KÜLÖNBSEGEI A KÁRPÁT-MEDENCE NÉHÁNY ORSZÁGÁBAN	157
<i>Patkós Csaba – Tóth Antal:</i> MAGYAR FIATALOK MIGRÁCIÓJA EMPIRIKUS KUTATÁSOK TÜKRÉBEN	167

Підгрушній Г. П. – Сікорська Л. Б.: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ	177
Поливач К. А.: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО КАРКАСУ УКРАЇНИ	185
Пугач С. О. – Мезенцев К. В.: ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	193
Rigóczy Csaba: A VÁROSI OTTHON-ATTITÚD VIZSGÁLATA	201
Siskáné Szilasi Beáta – Halász Levente: A KELET- ÉS KÖZÉP-EURÓPAI GAZDASÁGI ALAPÚ KIVÁNDORLÁS MINT ÉLETSTRATÉGIA – A SZUBJEKTÍV JÓL-LÉT SZINTJEI KÜLFÖLDÖN.....	211
Tolnai Gábor: KELET-KÖZÉP-EURÓPAI FŐVÁROSOK VÍZPARTI MEGÚJULÁSA BUDAPEST, BELGRÁD ÉS KIJEV PÉLDÁJÁN	221
Tuza Benedek: BELSŐ-ERZSÉBETVÁROS TÁRSADALMI KONFLIKTUSAI	231
Veselicz Adél: A LEADER HELYI AKCIÓCSOPORTOK MŰKÖDÉSÉNEK VIZSGÁLATA TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGI INDEXEK SEGÍTSÉGÉVEL.....	241
Вірван О. О.: ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ДЕПУТАТСЬКИХ КОРПУСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ	251
<i>Régiók és határok / Regioni та кордони / Regions and Borders.....</i>	257
Bodó, Pál Bence: EXTERNAL DEBT ACCUMULATION IN KYRGYZSTAN.....	259
Cserniczkó István: HOL A HATÁR, AVAGY MEDDIG TART EGY NYELVTERÜLET? EGY DIALEKTUSKONTINUUM ÖNÁLLÓ NYELVEKRE OSZTÁSÁNAK PROBLÉMÁI.....	269
Elekes Tibor – Szilágyi Ferenc: A HABSBURG BIRODALOM TÉRSZERVEZÉSI KÍSÉRLETEI DÉLKELET-ERDÉLYBEN	279

Hajdú Zoltán: TÉRKÖZÖSSÉGI, ÉRDEKKÖZÖSSÉGI, „SORS-KÖZÖSSÉGI” ÁLLAMCSOPORTOK FORMÁLÓDÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ KELETI TÉRSÉGÉBEN.....	289
Kozma, Dorottya Edina: COMPOSITE SUSTAINABLE DEVELOPMENT INDICATORS IN CASE OF 28 EUROPEAN UNION MEMBER STATES.....	299
Кравцова І. В.: ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ	309
Szabó Pál: FOGYASZTÁSFÖLDRAJZI DIMENZIÓK A POSZT-SZOCIALISTA TÉRSÉGBEN	317
Склярська О. І.: ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ У ПРИКОРДОННИХ ЕТНІЧНО НЕОДНОРІДНИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ.....	327
<i>Nemzeti kisebbségek által lakott térségek társadalmi és gazdasági pozíciói Kelet- és Közép-Európában / Соціальні та економічні позиції регіонів із компактним проживанням національних меншин у Східній та Центральній Європі / Social and Economic Positions of the Regions Inhabited with Ethnic Minorities in Central and Eastern-Europe</i>	335
Körmöczi Gábor: A NÉPI KULTÚRA TÁMOGATÁSPOLITIKÁJÁNAK TERÜLETI ASPEKTUSAI MAGYARORSZÁGON ÉS ROMÁNIÁBAN A CSÓRI SÁNDOR ALAP FINANSZÍROZÁSAINAK TÜKRÉBEN	337
Linc Annamária: A MAGYAR–UKRÁN HATÁRON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI.....	347
Samu István – Kulcsár László: ÖSSZENŐ, AMI ÖSSZETARTOZIK. A TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI KAPCSOLATOK REKONSTRUKCIÓJA KÉT IPOLY MENTI FALUBAN A FOLYÓ SZEMKÖZTI OLDALÁN	355
Szalkai Gábor: SZIMBOLIKUS HARCOK A KÁRPÁTOK ÁTJÁRÓIBAN.....	365
Tőzsér Anett: A MAGYAR TURIZMUS KÁRPÁT-MEDENCEI SZINTŰ KITERJESZTÉSÉNEK INDOKOLTSÁGA ÉS LEHETŐSÉGEI.....	373

2. KÖTET / TOM 2 / VOLUME 2

<i>Turizmus / Туризм / Tourism</i>	407
Алієв В. В.: СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	409
Аріон О. В. – Бричук М. С.: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МИС- ЛИВСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	415
Чернишова Т. М.: SWOT-АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ АЛЬ- ТЕРНАТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	425
Elekes Tibor – Kápolnási Zsolt: AZ AGYAGFALVA EMLÉK- HÁZ IDEGENFORGALMI JELENTŐSÉGE, OKTATÁ- SI-NEVELÉSI LEHETŐSÉGEI.....	431
Gyuricza László – Szabó Balázs Attila: A MAGYARORSZÁ- GI SKANZENEK IDEGENFORGALMI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA.....	437
Kalmárné Rimóczi Csilla – Bakos Róbertné: AZ ONLINE KOM- MUNIKÁCIÓ JELENTŐSÉGE AZ UTAZÁSI DÖNTÉ- SEK BEN.....	447
Калмикова І. С. – Меліх О. О. – Меліх Т. Г.: СОЦІАЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ТА ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ.....	457
Kampó Ildikó: AZ EU-S TURISZTIKAI FEJLESZTÉ- SI PROGRAMOK MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJA HEGYVIDÉKI TERÜLETEIN.....	465
Kátay Ákos: A GLOBÁLIS SZÁLLODAVÁLLALATOK TER- JESZKEDÉSI AKTIVITÁSA ÉSZTORSZÁG, LETT- ORSZÁG, LITVÁNIA, BELARUSZ, UKRAJNA ÉS MOLDOVA FŐVÁROSAIBAN.....	475
Kóródi, Márta – Mondok, Anita – Szabó, Attila: THE AWARE- NESS AND ACCEPTANCE OF THE TOURISM BRAND “HEART OF THE HUNGARIAN GREAT PLAIN” AND ITS ATTRACTIONS.....	485
Lontai-Szilágyi Zsuzsanna – Oláh Natália – Tóth Nikoletta Marian- na – Gönczy Sándor: KERESLETELEMZÉS A MAGYAR- ORSZÁGRÓL A KÁRPÁTALJAI BEREGVIDÉKRE ÉRKEZŐ TURISTÁK KÖRÉBEN.....	495

<i>Máltesics Péter – Varjas János: AZ INTERAKTÍV TANULÁS ÖSVÉNYEIN. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GEOPARKOK OKTATÁSI MEGOLDÁSAI.....</i>	505
<i>Машіка Г. В.: АТРАКЦІЯ ЯК ДОМІНУЮЧА СКЛАДОВА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	515
<i>Mátyás Szabolcs – Tokodi Panna: A TURIZMUSBIZTONSÁG EGYES ÖSSZETEVŐINEK VIZSGÁLATA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN</i>	523
<i>Меліх О. О. – Калмикова І. С. – Меліх Т. Г.: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ СФЕРУ ТУРИЗМУ</i>	533
<i>Mondok, Anita – Szüle, Picabo Heder: ADULTS-ONLY HOTEL – A POTENTIAL SPECIALIZATION FOR SUCCESS?</i>	539
<i>Осінчук А. С.: ПРАВОВИЙ ДИСКУРС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	549
<i>Пацюк В. С. – Герасімова С. В.: РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ.....</i>	557
<i>Papp Géza: A KÉZMŰVES TERMÉKEK IRÁNTI KERESLET KÁRPÁTALJA FESZTIVÁLJAIN</i>	565
<i>Sass Enikő – Berghauer Sándor: HELYZETKÉPAZ EGÁNEDE KÁRPÁTALJAI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM TURIZMUSRA GYAKOROLT HATÁSAIRÓL</i>	575
<i>Sütő László – Baranyi Kinga – Baráz Csaba – Holló Sándor – Homoki Erika – Cs. Nagy Ádám – Gasztonyi Éva: A BÜKK-VIDÉK GEOPARK FÖLDTUDOMÁNYI ÉRTÉKEINEK ÉRTÉKELÉSE</i>	585
<i>Ситник О. І. – Хлевнюк О. Я. – Працьовитий М. М.: НЕПЕВНЕ МАЙБУТНЄ ЧИ ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ГАЙВОРОНСЬКОЇ ВУЗЬКОКОЛІЙКИ</i>	595
<i>Смирнов І. Г.: ВОЄННИЙ ТУРИЗМ: ГЕТЬМАН П. КОНАШЕВИЧ-САГАЙДАЧНИЙ ЯК ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛОГІСТ.....</i>	605
<i>Tarpai József: A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖZÖSSÉG MEGMARADÁSÁT SZOLGÁLÓ KULTURÁLIS ÉS TURISZTIKAI FEJLESZTÉSEK AKTUÁLIS PÉLDÁI</i>	613

Уварова Г. Ш.: ФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ГЕОГРАФІЯ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	621
Щука Г. П. – Сокол Т. Г.: МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ТУРИЗМІ: ПОТРЕБИ ТА МОЖЛИВОСТІ	629
<i>Környezeti problémák / Проблеми довкілля / Environmental problems.....</i>	635
Apró Anna: SZEMPONTOK A FÉNYSZENNYEZÉS OKTA- TÁSÁHOZ A TANTERVI SZABÁLYOZÁS VONAT- KOZÁSÁBAN	637
Csoma Zoltán – Háger Krisztián – Csoma Zsuzsanna: A VÉRKE CSATORNA ÜLEDÉKÉNEK NEHÉZFÉM-SZENNYE- ZETTSÉGE	643
Dobó Marianna: A VÁLTOZÁSKEZELÉSI MÓDSZERTAN ALKALMAZÁSÁNAK PROBLEMATIKÁJA A VÉ- DELMI IGAZGATÁS TÉRSÉGI TERVEZÉSÉBEN	651
Hafenschner, Viktória Priscilla – Jankó, Ferenc: ENVIRON- MENTAL CONTROVERSY ON THE GABCIKOVO- NAGYMAROS WATER DAM, THE DANUBE RIVER. THE ASPECTS OF HUNGARIAN SCIENCE	659
Hardi Tamás – Hegyiné Bolla Katalin: A SZUBURBANIZÁ- CIÓ KÖRNYEZETÁTALAKÍTÓ SZEREPE A GYŐRI AGGLOMERÁCIÓBAN	667
Гінзула М. Я. – Смілик О. В. – Тесьолкіна Т. С.: АНАЛІТИ- КА СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕН- ТУ ВОДНОГО СЕКТОРУ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	675
Ігнатишин В. В. – Іжак Т. Й. – Ігнатишин М. Б.: МОНІТО- РИНГ ГЕОДИНАМІЧНОГО СТАНУ ЗАКАРПАТСЬ- КОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОГИНУ	683
Ігнатишин В. В. – Вербицький С. Т. – Ігнатишин А. В.: ГЕО- ФІЗИЧНІ ПОЛЯ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ЕКОЛОГІЧНО НЕ- БЕЗПЕЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ЗАКАРПАТТІ.....	691
Kajati, György – Németh, Mercédesz: THE ROLE OF LOCAL PRODUCTS IN EDUCATION AND THE ERASMUS+ PROGRAM	699

Kályko A. – Bászjuk T. – Cselle D. – Harcsák I.: A POLISSZJAI-ALFÖLD FOLYÓINAK JELENLEGI ÁLLAPOTA ÉS KÖRNYEZETI PROBLÉMÁJA.....	707
Лисовський С. А.: РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРОЦЕДУРИ СЕО ПРИ РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ПРОСТО-РОВОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	713
Solymos Karolina – Csoma Zoltán: AKÁRPÁTALJAI-ALFÖLD TALAJAI FELVEHETŐ MIKROELEM-TARTALMÁNAK ÉS -ELLÁTOTTSÁGÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA ELTÉRŐ HATÁSMECCHANIZMUSÚ KIVONÓSZEREKBE.....	723
Vince Tímea – Csoma Zoltán – Molnár D. István – Gönczy Sándor: A FELSZÍNI VIZEK NEHÉZFÉM-TARTALMÁNAK VIZSGÁLATA A NAGYMUZSALYI ARANYBÁNYA MEDDŐINEK KÖRNYEZETÉBEN	731

AZ INTERAKTÍV TANULÁS ÖSVÉNYEIN. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GEOPARKOK OKTATÁSI MEGOLDÁSAI¹

Máltesics Péter – Varjas János

Pécsi Tudományegyetem

maltesic@gamma.ttk.pte.hu, vjanos@gamma.ttk.pte.hu

Abstract

PATHWAYS OF INTERACTIVE LEARNING.
EDUCATIONAL SOLUTIONS IN DOMESTIC AND INTERNATIONAL GEOPARKS

Máltesics, Péter – Varjas, János

The essay is dealing with the development of a special form of education in the Northern-Balaton region of Hungary. There are some kinds of tourism products and education techniques which are characterized by the area of Balaton-Uplands Nature Reserve. From a special perspective, it is also considerable, how we could integrate efficiently the educational techniques from native and foreign geoparks into the school programs.

Keywords: *Bakony-Balaton Geopark; interactive education; geotrails; nature protection*

Bevezetés

Annak érdekében, hogy megérthessük a geoturizmus lényegét, elengedhetetlen, hogy elméleti és gyakorlati szemszögből is megvitassuk ennek az alig ismert turisztikai terméktípusnak a jelenlegi társadalmi megítélését. Az UNESCO Globális Geoparkok rendszerének területeiről van szó, melynek oktató célú bemutatása az ember tudásanyagát bővíti. A geoparkok hálózata Európából indult hódító útjára. Az első négy alapító ország (Görögország, Franciaország, Spanyolország, Németország) 2000-ben hozta létre az Európai Geoparkok Hálózatát, melyhez később ázsiai országok csatlakoztak. Magyarország két parkkal rendelkezik (Horváth 2019).

A geoparkok olyan egységes földrajzi területek képviselői, ahol a földtani képződmények bemutatásán túl a természeti értékvédelem, a földrajzi szemléletű, interaktív jellegű oktatás és a fenntartható fejlődés alkotta holisztikus szemléletmód szerves részét képezi a tanításnak (Dowling–Newsome 2018). Fontos szerephez jut továbbá a természeti

¹ Jelen publikáció/kutatás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból, az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 azonosítójú „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projekt keretében jött létre.

viszonyok feltárásán túl a társadalmi és kulturális nézőpont, mivel a társadalmi hagyományok olyan rétegesen sokszínű képet alkotnak, melynek keretébe a helyi népesség különleges életmódja, gazdálkodása, természeti környezetének megőrzése illeszthető be; a fenntartható fejlődés elveinek előmozdítása pedig a helyi lakosság életének szerves részét képezi (McKeever–Zouros 2005). Földrajzi formakincsünk megismertetése elősegíti a társadalmunk előtt álló kulcsfontosságú kérdések és problémafelvetések komplex megértését – többek között földi erőforrásaink felhasználását és az éghajlatváltozás hatásainak mérséklését (Fassoulas 2018). E tanulmány feladata jól működő gyakorlat bemutatása a geotúrák és „geopot“-ok, valamint különböző interpretációs eszközök segítségével, továbbá az, hogy e példákon keresztül a szerzők bemutassák a geoparkok oktatásban betöltött szerepét. A túrák szemléltetéséhez, illetve ezen interpretációs eszközök bemutatásához természetesen elengedhetetlen volt a nemzetközi és hazai helyszínen végzett terepmunka, ahol a szervezett események alatt rögzített képi és hanganyag feldolgozásával, látogatói statisztikai adatok leírásával, valamint a szekunder adatok kiértékelésének módszerével történt az adatfelvételezés.

Geoturizmus és oktatás nemzetközi szintén

Mint ahogyan egy nemzetközi példa is bemutatja, a portugál középiskolai képzés tartalmazza az egyes geosite-ok és geológiai örökségmegóvás koncepcióját – ennek iskolapéldáját hordozza magában a két példaértékkel bíró intézmény, a Naturtejo és az Arouca Geopark (Catana–Rocha 2009). Előbbi csaknem 44, utóbbi pedig közel 61 szakvezetett geotúrát, vagyis terepgyakorlatot szervezett, melyekre portugál és spanyol iskolákból egyaránt jöttek diákok (Erfurt–Cooper 2010). Az iskolás csoportok a látogatás alatt az adott régió infra- és szuprastruktúráját vették igénybe a helyi éttermek, szálláshelyek, múzeumok, kézműves műhelyek termékeinek vásárlásával, segítve így a lokális turizmus gazdasági tevékenységét. A folyamat hozzáadott értéke annak a lehetőségét is magában hordozza, hogy a diák később visszatér az adott célterületre, és hozza magával családját, ismerőseit (Bódis–Michalkó 2017).

Egy lengyel mintán keresztül ismerhetjük meg, hogy a geoturizmus oktatását elsőként a krakkói AGH Technológiai és Tudományegyetem vezette be a gyakorlatba (Slomka–Mayer 2010), mégpedig az alkalmazott földtudományok kurzuson, illetve szakirányon keresztül. A képzés meglehetősen gyorsan bővült a földtudományi karon belül, más képzé-

sek szakosított óráit is magába integrálva (pl. geoinformatikai órák, GIS-ismeretek). E kurzus elsődleges szándéka egy új képzési forma akkreditációja – teljes geológiai szakképzés a turizmus tudományának hozzáadott széles körű tudásanyagával. Ennek eredményeként hozzávetőleg 300 diák szerzett diplomát a képzésen, többségük pedig el is tudott helyezkedni a turisztikai munkaerőpiacon belföldön, illetve az Unió más országaiban. 2009-ben egy általánosabb és átfogóbb jellegű, felsőoktatási keretek között elfogadott turizmus és rekreáció tantárgyat építettek be a BSc és MSc képzési rendszerbe. Ezek a kurzusok a turizmus iparágát a lehető legtöbb szemszögből vizsgálják, ugyanakkor az emberrel mint önmagával foglalkozó humán és gazdaságtudományok, valamint az angol nyelvi órák is a képzés szerves részét képezik, míg a specializált kurzusok közé sorolhatóak továbbra is a geológiai, a környezeti és az egyéb társadalomtudományok is. A terepgyakorlatok alatt teljesítendő szaktanári órák száma megközelítőleg 300 órát vesz igénybe (Erfurt–Cooper 2010). A szervezet által 2011-ben kiadott jelentkezési pályázat többek között azt is tartalmazza, hogy mennyire jelentős szerepe van a környező kistérségi egyesületekkel és szervezetekkel folytatott közös kooperációnak, annak érdekében, hogy a helyi turizmust, a földtudományi oktatást és a környezeti nevelést a geopark teljes körűen elsajátíthassa (Budai et al 2011).

Nemzetközi kitenkintés – Azores Geopark

Az Azori-szigetecsoport összesen 9 szigetet foglal magában, mind-egyik sziget az Azores Geopark földtani értékvédelmi területe alá tartozik – ezen szigetek közül csak pár példa kerül említésre a látogatómenedzsment elemek közül, melyet a szerző személyes terepi észrevételezés során jegyzett fel. Faial-szigeten, egy korábban világítótoronyként funkcionáló épületben található a *Capelinhos Volcano Látogatóközpont*, melynek célja, hogy informatív oktatási keretek között és a tudományos interpretáció feladatát követve egyfajta élő interaktív kiállítással tudassa a látogatóval a Capelinhos-vulkán kitörését, annak felszínmorfológiai formakincseit, és feltárja a látogató előtt a Földön jelen lévő valamennyi vulkáni működés összefüggő folyamatát. Az 1957/58-ban végbement vulkánkitörés sűrű hamuval borította be a világítótorony épületét, melynek hosszú évtizedekkel később történt renoválását követően kapott helyet ez az ötletgazdag kiállítás (Capelinhos Visitor Centre guided exhibition *ex verb* – 2019). A kőzet- és ásványi gyűjtemény egyszerű bemutatásán túl

helyet kaptak a modern, multimédiás eszközök – egy nagyméretű, különböző színekben világító földgömb a vulkáni forrópont vulkanizmus és lemeztektonikai rétegek bemutatásával, a neonvilágítású információs panelek a világ valamennyi vulkáni típusának magyarázatával, a földtani folyamatokat bemutató kisfilmek pedig a szigetcsoport kialakulásával, lemeztektonikai működésével érzékeltetik a látogatóval a helyi földtani viszonyokat (Internet_1).

Pico-szigeten található a *Vulkánok Háza Bemutatóközpont* (Casa dos Vulcões), mely az Azori-szigetek vulkánjairól nyújt átfogó képet, és fontos szöveggé váló különös hangsúlyt fektet a szigetcsoport geodiverzitására mint fontos természeti örökség védelmére. A modern interpretációs médiaeszközök segítségével a látogató igazi élményt szerez – egy szimulációs eszköz segítségével a Föld magjába utazhat, és megfigyelheti bolygónk belső energiáinak működését, illetve egy föld-rengés-szimulátor segítségével átélheti a Pico-szigeten bekövetkezett földrengések erősségét (Internet_2).

Sao Miguel-szigeten állították fel a *Furnasi Monitoring és Kutatóközpontot* (CMIF), mely ma természetvédelmi központként és látogatóhelyként is üzemel (CMIF guided exhibition *ex verb* – 2019). Az épület a Furnasi-tó déli partján kapott helyet 2011-ben annak érdekében, hogy népszerűsítse a helyi ökoszisztémák és vizes élőhelyek rehabilitációjához fűződő helyreállítási tevékenységeket. Ezt különböző modern, szemléltető jellegű eszközökkel teszi, melyekbe aktívan kívánja bevonni a látogatót – multimédiás kirakósjáték, természetrajzi dokumentumfilmek, egyéb innovatív eszközök segítségével.

A magyarországi geotúrák bemutatása a Bakony–Balaton Geopark példáján

A Bakony–Balaton Geopark tudományos és esztétikai szempontból jelentős értékkel bíró földrajzi területet foglal magában, így teremtve a természetjáráshoz egy olyan sokszínű és geodiverzitásában gazdag közeget, mely számos kirándulót vonz (Internet_3). A geopark fontos feladata az, hogy szervezett geotúrák segítségével a látogatót a természeti és kulturális értékek megfigyelése mellett olyan interaktív, élményszerű földrajzórán kísérje végig, melyre kevés lehetőség kínálkozik a hagyományos, bemutató jellegű keretek között. Ehhez a feladathoz okleveles geotúra-vezetőket alkalmaznak, akik több éves túrázó és tanári tapasztalattal rendelkeznek (Internet_4).

A tihanyi példa

A jelen tanulmányban dokumentált két geotúrán a szerzők helyszíni megfigyelés alapján jegyezték le a földtani jelenségeket és folyamatokat, melyek létrehozták az érintett terület mai domborzati képét. Az első, 75 fővel induló terepi túrán a tihanyi-félszigeten létrejött idős, csaknem 7 millió éves késő miocén vulkáni formakincs felszíni értékeit figyelhették meg a résztvevők (Németh et al 2000). Az apáti templomtól elindulva az apáti-hegyi őrtorony, majd pedig a tihanyi levendulás került bemutatásra. A második szakasz a Levendula Ház Látogatóközponttól indult, ahol lehetőség nyílt a tihanyi szürkemarha állattartásáról feljegyezni az elmondott információkat. A túravezető interaktív, rávezető jellegű elmondásából a csoport megismerhette a magyar fáslegelő-gazdálkodás sajátosságait, mely az erdők tisztaságát és rendezettségét segített egykor rendben tartani (Varga et al 2017). A Jókai Mór által elnevezett Aranyház hévforráskúpnál a hévizek felszínformáló tevékenysége került bemutatásra, a túra pedig a Kiserdő-tetőn végződött. A Tihanyi évbúcsúztató geotúrán megfigyelt kőzettani és egyéb jelenségeket a mellékletben felüntetett *Táblázat 1* ismerteti (Sárdy *ex verb.* 2019).

1. táblázat*A Tihanyi évbúcsúztató geotúra állomásain megfigyelt földrajzi és kulturális jelenségek*

A túra egyes állomásai	Megfigyelt földrajzi fogalmak és folyamatok	Tantárgyi kapcsolódások
Apáti-hegyi őrtorony	Földtörténet (a balatoni táj képe 8 millió éve)	Biológia (Pannon-tó körüli élővilág)
Tihanyi levendulás		Történelem (Bittera Gyula tevékenysége)
Nyereg-hegy és a Csúcs-hegy közötti lejtős szakasz	Vulkáni utóműködés (gejzírek és hévizek); kőzetan (gejzírek és hévizek kőzettermelő hatásai)	
Belső-tó déli partjának vonala		Történelem és néprajz (fáslegelő-gazdálkodás); biológia (szürkemarhák és pockok együttlése)
Aranyház hévforráskúp	Kőzetan (hévizek által létrehozott kőzetek csoportjai)	Irodalom (Jókai Mór, a hévforráskúp névadójának élete); biológia (zuzmók és algák együttlése)

2. táblázat

*A Felsőörsi évbúcsúztató geotúra
állomásain megfigyelt földrajzi és kulturális jelenségek*

A túra egyes állomásai	Megfigyelt földrajzi fogalmak és folyamatok	Tantárgyi kapcsolódások
Lovasi őskori festékbánya		Történelem (az előember életmódja); rajz és vizuális kultúra (festés a több ezer éves bánya anyagával)
Forrás-hegyi alapszelvény	Földtörténet (a középső triász kor kőzetformációi), vulkanizmus a Balaton-felvidéken	Biológia (a felső triász élővilága – puhatestűek)
Felsőörs	Kőzettan (balatoni vörös homokkő, triász mészkő és hidegkúti dolomit)	Történelem, néprajz (a Batthyány család története; templomépítéssel)

A felsőörsi példa

A Felsőörsi geotúrán az Őskori festékbánya-feltáró geotúra nyomvonalát járták be a résztvevők, alig több mint 24 fő. Hazánk egyik legrégebbi bányájában, a lovasi őskori festékbánya területén, melyet már az 1950-es évektől vizsgáltak a kutatók (Molnár 1978), 11 750 éves, előembertől származó leleteket, főleg csiszoltkő-szerszámokat találtak. Az itt talált csonttálak segítségével nyerték ki elődeink a vörös festéket, amellyel gyakran rajzoltak, maszkra festettek, szúnyogok ellen védekeztek, és varázslás céljából is felhasználták. A vörösfesték-bányában a túra résztvevői interaktív programban vehettek részt, víz felhasználásával készíthetettek, melyet azután előkészített papírra festhettek (Sárdy *ex verb.* 2019). A lovasi bányában megismert őskori világ után a jelenlévők egy régebbi időutazásnak lehetnek tanúi. A Séd-patak partján, az Idő Ösvénye útvonalon egészen a földtörténeti középidőbe tekinthet vissza a látogató (Baross et al 2011). Az ösvényen előrehaladva a kőzetek kialakulásának ideje szerint geológiai környezetünk folyamatosan fiatalodik a következők szerint: középidői kvarcfillit – balatoni vörös homokkő – alsó triász korabeli csopaki márga. A patakparton lehetőség nyílik megfigyelni a mésztufagáták képződését, melyek a vízben lévő tárgyakon kezdenek el létrejönni. Ezt követően egy kiépített forrásnál megállva a túravezető szénsav, sósav és terepi mintavétel segítségével szemléltette, hogy a kút közelében még mészkő az alapkőzet, de 10 méterrel előrébb haladva az ösvényen már mésztartalmú lösz található (Sárdy *ex verb.* 2019). A Séd-patak kiszáradt mellékágához érve (amely nagyobb vízhozam esetén újra megtelik), a folyóvíz felszínformáló tevékenysége figyelhető meg, majd a Forrás-hegyi alapszelvényénél a középső triász

kőzetmintáiból – például nemesvámosi mészkő, megye-hegyi dolomit – segítségével nyerhettünk bővebb ismeretet a Balaton vidékének ösföldrajzi környezetéről. A geotúra Felsőörsön végződött, ahol a túravezető a prépostság épületéről és a templomról ismertetett történelmi információt. A Felsőörsi geotúrán megfigyelt közettani és egyéb jelenségeket a mellékletben feltüntetett *Táblázat2* mutatja be.

A szemléltetés megjelenése

A geotúrák oktatási szempontból talán legfontosabb előnye, hogy lehetőséget biztosítanak olyan szintű szemléltető előadásra, melyre kevés lehetőség van a földrajz tantárgy iskolai tanítása során. A túravezetők kreatív megoldásokkal mutatják be a földtörténeti folyamatokat. Az ilyen és ehhez hasonló megoldások élményszerűvé teszik a közoktatási közegben gyakran száraznak ítélt földrajzi tananyagot. A szemléltető előadás túra közbeni alkalmazása mellett nagy előny az is, hogy a túrán lehetőség van arra, hogy a résztvevők aktív részesei legyenek az észlelésnek, mely fontos része a sikeres tanítási-tanulási folyamatnak (Farsang 2011). A túrák alkalmával a földtörténeti folyamatok emlékeit a keletkezés helyszínén tekinthetik meg, valamint olyan kísérletekben vehetnek részt, amelyek segítik a gyakran bonyolult és összetett természeti folyamatok megértését, és motiváló hatással is bírnak.

Konklúzió

A geopark területe olyan élő és élettelen természeti adottságokban gazdag, és ezáltal különösen védett terület, mely földtani és felszínalaktani értékeinek és ritka esztétikai kincseinek előfordulásával elsősorban a tudományos kutatásnak és az ökotudatosságra való oktatásnak, természetjárásnak, az emberi hatások alól mentes természeti értékek fennmaradásának nyújt prioritást (Internet_5). A hazai példákon keresztül bemutatott gyakorlatok alapján a túravezetők által alkalmazott oktatói technikák – szabadtéri tudományos kísérletek, a látogatóközönsséggel történő folyamatos interakciók és pozitív visszacsatolások, a könnyebben értelmezhető hasonlatok alkalmazása mind a fiatalabb, mind az idősebb generáció számára egyre ismertebb. Mindazonáltal elmondható, hogy a nem számottevő látogatói létszámmal bíró szervezett rendezvények, a hazai földrajzi tantervbe nem illeszkedő geopark-koncepció és az intézményi marketinghez szükséges online kommunikációs csatornák hatékonyságának hiánya miatt a továbbiakban mindenképpen szükséges lenne egy

megfelelően újragondolt tudományos tervezet a geoparkok munkájának előmozdítása és az interaktív tanulás jó gyakorlatainak népszerűsítése céljából. Ezen jó példák kialakításában előjáróak lehetnek azok a már működő marketingkommunikációs eszközök, melyeket e tanulmány a nemzetközi példákon keresztül ismertetni kíván.

További kutatási irány lehet, hogy előzetes és utólagos mérésekkel elemezzük a túrán résztvevők kompetenciáinak bővülését. Emellett azt is fontosnak tartjuk, hogy a geoparkok köztudatba való beépülésével jobban integrálódjanak az oktatási rendszerbe, ennek elérésében a nemzetközi minták segíthetnek (Akima 2016). Mindezek fényében tehát úgy gondoljuk, hogy a geoturizmusnak az oktatási keretek közé beépíthető megfelelő interpretálása egyfajta újszerű megközelítésnek adhat teret, egy olyan módszernek, melyben a könnyedebb, játékosabb, emberi léptékben érthetőbb és személyesebb megértési folyamatnak mélyreható szerepe van.

Irodalom

- Akima, T. 2016: Overview: The Educational Capabilities of Geoparks: From Education to Learning. *Journal of Geography–Chigaku Zasshi*)
- Baross G. – Habán I. – Gellai M. 2011: Balaton-felvidék, Keszthelyi-hegység – A Balaton-felvidék és a Keszthelyi-hegység rövid ismertetése, *Cartographia Tankönyvkiadó, Budapest*, pp. 3–8.
- Bódis G. – Michalkó G. 2017: Jöttünk, láttunk, visszatérünk: a visszatérő turisztikai forgalom. In: *Területi Statisztika*, 57(3): p. 296
- Budai, T. et al 2011: An Application for European Geopark Status for the Aspiring Bakony Balaton Geopark Project, Hungary. *Balaton-felvidéki Nemzeti Park. Bakony-Balaton Geopark*, 46–47
- Catana, M. M. – Rocha, D. 2009: The role of the educational programs on tourism development of Naturtejo and Arouca geoparks. *Proceedings of the VIII European Geoparks Conference*
- Dowling, R. – Newsome, D. 2018: *Handbook of Geotourism*. Cheltenham, Egyesült Királyság: Edward Elgar Publishing, Cheltenham, p. 500
- Erfurt–Cooper P. J 2010: *Global Geotourism Perspectives – Active Geothermal and Volcanic Environments as Tourist Destinations*. Woodeaton, Oxford, Goodfellow Publishers Ltd, 2010. pp. 33–47.
- Farsang A. 2011: Földrajztanítás korszerűen, – *GeoLitera*, SZTE TTIK Földrajzi és Földtani Tanszékcsoport, Szeged, p. 196.
- Fassoulas, C. et al 2018: UNESCO Global Geoparks: living laboratories to mitigate natural induced disasters and strengthen communities' resilience. In book: *Natural Hazards and Disaster Risk Reduction Policies*, 1 p., Pub.: Il Sileno Edizioni
- Horváth G. 2019: A földrajzi ismeretek terjedésének új színterei: a geoparkok, *Geomatodika*. 3(3) pp. 19–29.

- MacKeever, P. – Zouros, N. 2005: Geoparks: Celebrating Earth heritage, sustaining local communities. In: Episodes 28(4): 274–278 pp.
- Molnár Gy. 1978: A kőkori ember piros festéke. In: Szomathy V. (szerk.) 1978: Régészeti barangolások Magyarországon, Panoráma, Budapest, p. 395.
- Németh K. – Martin U. 2000: A Tihanyi-félsziget vulkánossága: Volcanism of the Tihany Volcano pp. 352–354. In: Karátson, D. (szerk.) Pannon Enciklopédia : Magyarország Földje, Budapest, Magyarország: Kertek 2000 Kiadó
- Slomka, T. – Mayer, W. 2010: Geotourism and geotourist education in Poland. In: Geotourism: the tourism of geology and landscape.
- Varga, A. – Samu, Z. et al. 2017: A fás legelők és legelőerdők használata magyarországi pásztorok és gazdálkodók tudása alapján. In.: Természetvédelmi Közlemények 23, pp. 242–258.

Interjúk

- Capelinhos Visitor Centre guided exhibition ex verb (2019)
- Carla Ferreira ex verb. (2019), Centro de Monitorização e Investigação das Furnas, guided exhibition interview
- Sárdy Julianna ex verb. (2019), A tihanyi évbúcsúztató geotúra, valamint a felsőörsi geotúra bemutatása

Internetes hivatkozások

- Internet_1: Capelinhos Volcano Interpretation Centre. <https://www.visitazores.com/en/the-azores/places-to-visit/capelinhos-volcano-interpretation-centre> (letöltés ideje: 2019.10.20.)
- Internet_2: Casa dos Vulcões Interpretation Centre. <https://www.visitazores.com/en/the-azores/places-to-visit/volcanoes-house> (letöltés ideje: 2019.10.20.)
- Internet_3: Bakony–Balaton Geopark hivatalos weboldala. <http://www.geopark.hu/home/mi-a-geopark> (letöltés ideje: 2019.10.20.)
- Internet_4: nol.hu webhely. http://nol.hu/gazdasag/20091029-kobanya_blues_a_bakonyban-404931 (letöltés ideje: 2019.10.21.)
- Internet_5: http://www.bfnp.hu/magyar/oldalak/tapolcai_tavasbarlang/1/1 (letöltés ideje: 2017.11.05.)

Т– 32 Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями. Збірник наукових робіт Міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», Берегове, 26–27 березня 2020 року. Том 2 / Редакційна колегія: Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянский, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. – 356 с. (угорською, українською та англійською мовою)

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (Т. 2)

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

2020 р.

Редакційна колегія:

*Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський,
Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца,
Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп,
Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування:

Олександр Добош

Верстка:

Вікторія Товтін, Ласло Веждел, Олександр Добош

Коректура:

Беатрікс Пустой-Тарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врabelь

Обкладинка:

Стефан Молнар Д.

Відповідальні за випуск:

Льдіко Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 28.07.2020. Шрифт «Times New Roman».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Ум. друк. арк. 28,7. Формат 70x100/16.
Замовл. №1861/2. Тираж 300.